

Kodeks cywilny Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Stan prawny
na 1 sierpnia 2009 r.

Oficyna

a Wolters Kluwer business

przepisy akademickie

z hasłami i skorowidzami

**Kodeks cywilny
Kodeks rodzinny
i opiekuńczy**

Prawo jest na naszej stronie!

www.profinfo.pl
www.wolterskluwer.pl

- codzienne aktualizacje
- pełna oferta
- zapowiedzi wydawnicze
- rabaty na zamówienia zbiorcze do negocjacji
- uproszczony sposób zakupu e-mailem:
zamowienia.internet@wolterskluwer.pl

Kodeks cywilny Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Stan prawny
na 1 sierpnia 2009 r.

Oficyna

a Wolters Kluwer business

przepisy akademickie

z hasłami i skorowidzami

Stan prawny na 1 sierpnia 2009 r.

Redaktor prowadzący:
Małgorzata Buczna

Opracowanie redakcyjne:
Roman Rudnik, Marcin Wąsik

Skład, łamanie:
Faktoria Wyrazu Sp. z o.o.

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2009

ISBN 978-83-7601-946-8

7. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00, (022) 535 82 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa: www.profinfo.pl

Spis treści

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny	11
KSIĘGA PIERWSZA. CZĘŚĆ OGÓLNA	12
Tytuł I. Przepisy wstępne	12
Tytuł II. Osoby.....	13
Dział I. Osoby fizyczne.....	13
Rozdział I. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych.....	13
Rozdział II. Miejsce zamieszkania	16
Rozdział III. Uznanie za zmarłego	16
Dział II. Osoby prawne	17
Dział III. Przedsiębiorcy i ich oznaczenia.....	20
Tytuł III. Mienie.....	22
Tytuł IV. Czynności prawne	25
Dział I. Przepisy ogólne.....	25
Dział II. Zawarcie umowy.....	27
Dział III. Forma czynności prawnych.....	32
Dział IV. Wady oświadczenia woli.....	35
Dział V. Warunek	37
Dział VI. Przedstawicielstwo	38
Rozdział I. Przepisy ogólne	38
Rozdział II. Pełnomocnictwo.....	38
Rozdział III. Prokura.....	40
Tytuł V. Termin.....	42
Tytuł VI. Przedawnienie roszczeń	43
KSIĘGA DRUGA. WŁASNOŚĆ I INNE PRAWA RZECZOWE	46
Tytuł I. Własność	46
Dział I. Przepisy ogólne.....	46
Dział II. Treść i wykonywanie własności	46
Dział III. Nabycie i utrata własności.....	49
Rozdział I. Przeniesienie własności.....	49
Rozdział II. Zasiedzenie	51
Rozdział III. Inne wypadki nabycia i utraty własności.....	52

Dział IV. Współwłasność.....	55
Dział V. Ochrona własności.....	60
Tytuł II. Użytkowanie wieczyste.....	62
Tytuł III. Prawa rzeczowe ograniczone.....	66
Dział I. Przepisy ogólne.....	66
Dział II. Użytkowanie.....	68
Rozdział I. Przepisy ogólne.....	68
Rozdział II. Użytkowanie przez osoby fizyczne.....	70
Rozdział III. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne.....	71
Rozdział IV. Inne wypadki użytkowania.....	73
Dział III. Służebności.....	73
Rozdział I. Służebności gruntowe.....	73
Rozdział II. Służebności osobiste.....	75
Rozdział III. Służebność przesyłu.....	77
Dział IV. Zastaw.....	78
Rozdział I. Zastaw na rzeczach ruchomych.....	78
Rozdział II. Zastaw na prawach.....	81
Tytuł IV. Posiadanie.....	82
KSIĘGA TRZECIA. ZOBOWIĄZANIA.....	85
Tytuł I. Przepisy ogólne.....	85
Tytuł II. Wielość dłużników albo wierzycieli.....	89
Dział I. Zobowiązania solidarne.....	89
Dział II. Zobowiązania podzielne i niepodzielne.....	91
Tytuł III. Ogólne przepisy o zobowiązaniach umownych.....	92
Tytuł IV. <i>(skreślony)</i>	98
Tytuł V. Bezpodstawne wzbogacenie.....	99
Tytuł VI. Czyny niedozwolone.....	101
Tytuł VI ¹ . Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny.....	109
Tytuł VII. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania.....	111
Dział I. Wykonanie zobowiązań.....	111
Dział II. Skutki niewykonania zobowiązań.....	115
Dział III. Wykonanie i skutki niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych.....	118
Tytuł VIII. Potrącenie, odnowienie, zwolnienie z długu.....	121
Tytuł IX. Zmiana wierzyciela lub dłużnika.....	123
Dział I. Zmiana wierzyciela.....	123
Dział II. Zmiana dłużnika.....	125
Tytuł X. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika.....	126
Tytuł XI. Sprzedaż.....	128
Dział I. Przepisy ogólne.....	128

Dział II. Rękojmia za wady	132
Dział III. Gwarancja jakości	138
Dział IV. Szczególne rodzaje sprzedaży	140
Rozdział I. Sprzedaż na raty	140
Rozdział II. Zastrzeżenie własności rzeczy sprzedanej.	
Sprzedaż na próbę	141
Rozdział III. Prawo odkupu	142
Rozdział IV. Prawo pierwokupu	143
Tytuł XII. Zamiana	144
Tytuł XIII. Dostawa	145
Tytuł XIV. Kontraktacja	146
Tytuł XV. Umowa o dzieło	149
Tytuł XVI. Umowa o roboty budowlane	153
Tytuł XVII. Najem i dzierżawa	156
Dział I. Najem	156
Rozdział I. Przepisy ogólne	156
Rozdział II. Najem lokalu	161
Dział II. Dzierżawa	164
Tytuł XVII ¹ . Umowa leasingu	166
Tytuł XVIII. Użyczenie	170
Tytuł XIX. Pożyczka	172
Tytuł XX. Umowa rachunku bankowego	173
Tytuł XXI. Zlecenie	174
Tytuł XXII. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	177
Tytuł XXIII. Umowa agencyjna	179
Tytuł XXIV. Umowa komisju	185
Tytuł XXV. Umowa przewozu	187
Dział I. Przepisy ogólne	187
Dział II. Przewóz osób	188
Dział III. Przewóz rzeczy	188
Tytuł XXVI. Umowa spedycji	191
Tytuł XXVII. Umowa ubezpieczenia	193
Dział I. Przepisy ogólne	193
Dział II. Ubezpieczenia majątkowe	199
Dział III. Ubezpieczenia osobowe	203
Tytuł XXVIII. Przechowanie	205
Tytuł XXIX. Odpowiedzialność, prawo zastawu i przedawnienie	
roszczeń utrzymujących hotele i podobne zakłady	207
Tytuł XXX. Umowa składu	209
Tytuł XXXI. Spółka	212
Tytuł XXXII. Poręczenie	215

Tytuł XXXIII. Darowizna	217
Tytuł XXXIII ¹ . Przekazanie nieruchomości	219
Tytuł XXXIV. Renta i dożywocie.....	220
Dział I. Renta.....	220
Dział II. Dożywocie.....	221
Tytuł XXXV. Ugoda	223
Tytuł XXXVI. Przyrzeczenie publiczne	223
Tytuł XXXVII. Przekaz i papiery wartościowe	224
Dział I. Przekaz	224
Dział II. Papiery wartościowe.....	225
KSIĘGA CZWARTA. SPADKI	227
Tytuł I. Przepisy ogólne	227
Tytuł II. Dziedziczenie ustawowe	229
Tytuł III. Rozządzenia na wypadek śmierci.....	232
Dział I. Testament.....	232
Rozdział I. Przepisy ogólne	232
Rozdział II. Forma testamentu.....	234
Oddział 1. Testamenty zwykłe	234
Oddział 2. Testamenty szczególne.....	235
Oddział 3. Przepisy wspólne dla testamentów zwykłych i szczególnych	236
Dział II. Powołanie spadkobiercy	236
Dział III. Zapis i polecenie	238
Dział IV. Wykonawca testamentu	241
Tytuł IV. Zachowek.....	241
Tytuł V. Przyjęcie i odrzucenie spadku.....	245
Tytuł VI. Stwierdzenie nabycia spadku, poświadczenie dziedziczenia i ochrona spadkobiercy	248
Tytuł VII. Odpowiedzialność za długi spadkowe	249
Tytuł VIII. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku.....	250
Tytuł IX. Umowy dotyczące spadku.....	252
Tytuł X. Przepisy szczególne o dziedziczeniu gospodarstw rolnych.....	254
Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Przepisy wprowadzające kodeks cywilny	259
Rozdział I. Przepisy ogólne.....	259
Rozdział II. Zmiany w przepisach obowiązujących	263
Rozdział III. Przepisy przechodnie.....	265
Skorowidz	273

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. — Kodeks rodzinny i opiekuńczy	295
Tytuł I. Małżeństwo.....	295
Dział I. Zawarcie małżeństwa.....	295
Dział II. Prawa i obowiązki małżonków.....	302
Dział III. Małżeńskie ustroje majątkowe.....	304
Rozdział I. Ustawowy ustrój majątkowy.....	304
Rozdział II. Umowne ustroje majątkowe.....	310
Oddział 1. Przepisy ogólne.....	310
Oddział 2. Wspólność majątkowa.....	310
Oddział 3. Rozdzielność majątkowa.....	311
Oddział 4. Rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków.....	311
Rozdział III. Przymusowy ustrój majątkowy.....	312
Dział IV. Ustanie małżeństwa.....	313
Dział V. Separacja.....	316
Tytuł II. Pokrewieństwo i powinowactwo.....	318
Dział I. Przepisy ogólne.....	318
Dział Ia. Rodzice i dzieci.....	318
Rozdział I. Pochodzenie dziecka.....	318
Oddział 1. Macierzyństwo.....	318
Oddział 2. Ojcostwo.....	320
Rozdział II. Stosunki między rodzicami a dziećmi.....	325
Oddział 1. Przepisy ogólne.....	325
Oddział 2. Władza rodzicielska.....	328
Oddział 3. Kontakty z dzieckiem.....	334
Dział II. Przystosowanie.....	335
Dział III. Obowiązek alimentacyjny.....	341
Tytuł III. Opieka i kuratela.....	345
Dział I. Opieka nad małoletnim.....	345
Rozdział I. Ustanowienie opieki.....	345
Rozdział II. Sprawowanie opieki.....	347
Rozdział III. Nadzór nad sprawowaniem opieki.....	349
Rozdział IV. Zwolnienie opiekuna i ustanie opieki.....	350
Dział II. Opieka nad ubezwłasnowolnionym całkowicie.....	351
Dział III. Kuratela.....	351

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. — Przepisy wprowadzające kodeks rodzinny i opiekuńczy	353
Rozdział I. Przepisy ogólne.....	353
Rozdział II. Zmiany w przepisach obowiązujących	354
Rozdział III. Przepisy przejściowe	354
Przepis końcowy.....	356
Skorowidz	357

Ustawa

z dnia 23 kwietnia 1964 r.

Kodeks cywilny¹

(Dz. U. Nr 16, poz. 93; zm.: Dz. U. z 1971 r. Nr 27, poz. 252; z 1976 r. Nr 19, poz. 122; z 1982 r. Nr 11, poz. 81, Nr 19, poz. 147, Nr 30, poz. 210; z 1984 r. Nr 45, poz. 242; z 1985 r. Nr 22, poz. 99; z 1989 r. Nr 3, poz. 11, Nr 33, poz. 175; z 1990 r. Nr 34, poz. 198, Nr 55, poz. 321, Nr 79, poz. 464; z 1991 r. Nr 107, poz. 464, Nr 115, poz. 496; z 1993 r. Nr 17, poz. 78; z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 85, poz. 388, Nr 105, poz. 509; z 1995 r. Nr 83, poz. 417, Nr 141, poz. 692; z 1996 r. Nr 114, poz. 542, Nr 139, poz. 646, Nr 149, poz. 703; z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 115, poz. 741, Nr 117, poz. 751; z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 758; z 1999 r. Nr 52, poz. 532; z 2000 r. Nr 22, poz. 271, Nr 74, poz. 855 i 857, Nr 88, poz. 983, Nr 114, poz. 1191; z 2001 r. Nr 11, poz. 91, Nr 71, poz. 733, Nr 130, poz. 1450, Nr 145, poz. 1638; z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 141, poz. 1176; z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 60, poz. 535, Nr 64, poz. 592, Nr 124, poz. 1151; z 2004 r. Nr 91, poz. 870, Nr 96, poz. 959, Nr 162, poz. 1692, Nr 172, poz. 1804, Nr 281, poz. 2783; z 2005 r. Nr 48, poz. 462, Nr 157, poz. 1316, Nr 172, poz. 1438; z 2006 r. Nr 133, poz. 935, Nr 164, poz. 1166; z 2007 r. Nr 80, poz. 538, Nr 82, poz. 557, Nr 181, poz. 1287; z 2008 r. Nr 116, poz. 731, Nr 163, poz. 1012, Nr 220, poz. 1425 i 1431, Nr 228, poz. 1506; z 2009 r. Nr 42, poz. 341, Nr 79, poz. 662)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, str. 399). Odnośnik nr 1 dodany przez art. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 2006 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (Dz.U.06.133.935) z dniem 5 sierpnia 2006 r.

KSIĘGA PIERWSZA CZĘŚĆ OGÓLNA

Tytuł I Przepisy wstępne

Zakres zastosowania ustawy

Art. 1.² Kodeks niniejszy reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

Art. 2.³ *(skreślony)*

Zasada nieretroakcji

Art. 3. Ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że to wynika z jej brzmienia lub celu.

Art. 4.⁴ *(skreślony)*

Nadużycie prawa podmiotowego

Art. 5.⁵ Nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno–gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Ciężar dowodu

Art. 6. Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Domniemanie dobrej wiary

Art. 7. Jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.

² Art. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

³ Art. 2 skreślony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

⁴ Art. 4 skreślony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

⁵ Art. 5 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

Tytuł II Osoby

Dział I Osoby fizyczne

Rozdział I

Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych

Zdolność prawna

Art. 8. § 1.⁶ Każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną.
§ 2.⁷ *(skreślony)*

Domniemanie żywego urodzenia

Art. 9. W razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe.

Pełnoletność. Wyjątek — małżeństwo

Art. 10. § 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.
§ 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

Pełna zdolność do czynności prawnych

Art. 11. Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.

Brak zdolności do czynności prawnych

Art. 12. Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

Ubezwłasnowolnienie całkowite. Ustanowienie opiekuna

Art. 13. § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

⁶ Art. 8 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 6 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78) z dniem 16 marca 1993 r.

⁷ Art. 8 § 2 skreślony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 139, poz. 646) z dniem 4 stycznia 1997 r.

§ 2. Dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Nieważność bezwzględna czynności prawnej.

Umowy w drobnych bieżących sprawach życia codziennego

Art. 14. § 1. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna.

§ 2. Jednakże gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Ograniczona zdolność do czynności prawnych

Art. 15. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Częściowe ubezwłasnowolnienie. Ustanowienie kuratora

Art. 16. § 1. Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

§ 2. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

Zgoda przedstawiciela ustawowego

Art. 17. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego.

Umowa — skuteczność względna — tzw. czynność prawna kulejąca (*negotium claudicans*). Potwierdzenie

Art. 18. § 1. Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia umowy przez tego przedstawiciela.

§ 2. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może sama potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych.

§ 3. Strona, która zawarła umowę z osobą ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, nie może powoływać się na brak zgody jej przedstawiciela ustawowego. Może jednak wyznaczyć temu przedstawicielowi odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu.

Jednostronna czynność prawna — nieważność bezwzględna

Art. 19. Jeżeli osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych dokonała sama jednostronnej czynności prawnej, do której ustawa wymaga zgody przedstawiciela ustawowego, czynność jest nieważna.

Umowy w drobnych bieżących sprawach życia codziennego

Art. 20. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

Rozporządzanie zarobkiem

Art. 21. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi.

Rozporządzanie przedmiotami oddanymi do swobodnego użytku

Art. 22. Jeżeli przedstawiciel ustawowy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą. Wyjątek stanowią czynności prawne, do których dokonania nie wystarcza według ustawy zgoda przedstawiciela ustawowego.

Konsument

Art. 22¹.⁸ Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Dobra osobiste

Art. 23. Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Cywilnoprawna ochrona dóbr osobistych

Art. 24. § 1.⁹ Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności

⁸ Art. 22¹ dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. (Dz. U. Nr 49, poz. 408) zmieniającej nin. ustawę z dniem 25 września 2003 r.

⁹ Art. 24 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 1996 r. (Dz. U. Nr 114, poz. 542) zmieniającej nin. ustawę z dniem 28 grudnia 1996 r.

ażebym złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Rozdział II

Miejsce zamieszkania

Definicja pojęcia „miejsce zamieszkania”

Art. 25. Miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu.

Miejsce zamieszkania dziecka. Ustalenie miejsca zamieszkania

Art. 26. § 1. Miejscem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska lub któremu zostało powierzony wykonywanie władzy rodzicielskiej.

§ 2. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania, miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy.

Miejsce zamieszkania podopiecznego

Art. 27. Miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką jest miejsce zamieszkania opiekuna.

Ograniczenie

Art. 28. Można mieć tylko jedno miejsce zamieszkania.

Rozdział III

Uznanie za zmarłego

Uznanie za zmarłego — przesłanki, terminy

Art. 29. § 1. Zaginiony może być uznany za zmarłego, jeżeli upłynęło lat dziesięć od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył; jednakże gdyby w chwili uznania za zmarłego zaginiony ukończył lat siedemdziesiąt, wystarcza upływ lat pięciu.

§ 2. Uznanie za zmarłego nie może nastąpić przed końcem roku kalendarzowego, w którym zaginiony ukończyłby lat dwadzieścia trzy.

**Zaginienie w katastrofie statku lub okrętu.
Bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia**

Art. 30. § 1. Kto zaginął w czasie podróży powietrznej lub morskiej w związku z katastrofą statku lub okrętu albo w związku z innym szczególnym zdarzeniem, ten może być uznany za zmarłego po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym nastąpiła katastrofa albo inne szczególne zdarzenie.

§ 2. Jeżeli nie można stwierdzić katastrofy statku lub okrętu, bieg terminu sześciomiesięcznego rozpoczyna się z upływem roku od dnia, w którym statek lub okręt miał przybyć do portu przeznaczenia, a jeżeli nie miał portu przeznaczenia — z upływem lat dwóch od dnia, w którym była ostatnia o nim wiadomość.

§ 3. Kto zaginął w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia nie przewidzianym w paragrafach poprzedzających, ten może być uznany za zmarłego po upływie roku od dnia, w którym niebezpieczeństwo ustało albo według okoliczności powinno być ustać.

Chwila domniemanej śmierci

Art. 31. § 1. Domniemywa się, że zaginiony zmarł w chwili oznaczonej w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego.

§ 2. Jako chwilę domniemanej śmierci zaginionego oznacza się chwilę, która według okoliczności jest najbardziej prawdopodobna, a w braku wszelkich danych — pierwszy dzień terminu, z którego upływem uznanie za zmarłego stało się możliwe.

§ 3. Jeżeli w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego czas śmierci został oznaczony tylko datą dnia, za chwilę domniemanej śmierci zaginionego uważa się koniec tego dnia.

Śmierć we wspólnym niebezpieczeństwie

Art. 32. Jeżeli kilka osób utraciło życie podczas grożącego im wspólnie niebezpieczeństwa, domniemywa się, że zmarły jednocześnie.

Dział II

Osoby prawne

Osoby prawne

Art. 33.¹⁰ Osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną.

¹⁰ Art. 33 zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

Ułomne osoby prawne

Art. 33¹. § 1. Do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych.

§ 2. Jeżeli przepis odrębny nie stanowi inaczej, za zobowiązania jednostki, o której mowa w § 1, odpowiedzialność subsydiarną ponoszą jej członkowie; odpowiedzialność ta powstaje z chwilą, gdy jednostka organizacyjna stała się niewyplacalna.

Skarb Państwa

Art. 34.¹² Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nie należącego do innych państwowych osób prawnych.

Powstanie, ustrój, ustanie osób prawnych

Art. 35. Powstanie, ustrój i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy; w wypadkach i w zakresie w przepisach tych przewidzianych organizację i sposób działania osoby prawnej reguluje także jej statut.

Art. 36.¹³ *(skreślony)*

Uzyskanie osobowości prawnej — wpis do rejestru

Art. 37. § 1.¹⁴ Jednostka organizacyjna uzyskuje osobowość prawną z chwilą jej wpisu do właściwego rejestru, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

§ 2. Rodzaje rejestrów oraz ich organizację i sposób prowadzenia regulują odrębne przepisy.

Osoba prawna — organy

Art. 38. Osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie.

Przekroczenie kompetencji. Nieistniejąca osoba prawna

Art. 39. § 1. Kto jako organ osoby prawnej zawarł umowę w jej imieniu nie będąc jej organem albo przekraczając zakres umocowania takiego organu, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do

¹¹ Art. 33¹ dodany przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. (Dz. U. Nr 49, poz. 408) zmieniającej nin. ustawę z dnia 25 września 2003 r.

¹² Art. 34 zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dnia 1 października 1990 r.

¹³ Art. 36 skreślony przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dnia 1 października 1990 r.

¹⁴ Art. 37 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dnia 1 października 1990 r.

naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o braku umocowania.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy umowa została zawarta w imieniu osoby prawnej, która nie istnieje.

**Odpowiedzialność za zobowiązania Skarbu Państwa,
państwowych osób prawnych oraz podmiotów
samorządowych**

Art. 40.¹⁵ § 1.¹⁶ Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania państwowych osób prawnych, chyba że przepis odrębny stanowi inaczej. Państwowe osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania Skarbu Państwa.

§ 2. W razie nieodpłatnego przejęcia, na podstawie obowiązujących ustaw, określonego składnika mienia od państwowej osoby prawnej na rzecz Skarbu Państwa, ten ostatni odpowiada solidarnie z osobą prawną za zobowiązania powstałe w okresie, gdy składnik stanowił własność danej osoby prawnej, do wysokości wartości tego składnika ustalonej według stanu z chwili przejęcia, a według cen z chwili zapłaty.

§ 3.¹⁷ Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do odpowiedzialności jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych osób prawnych.

Siedziba osoby prawnej

Art. 41. Jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowi inaczej, siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający.

Kurator dla osoby prawnej. Obowiązki kuratora

Art. 42. § 1.¹⁸ Jeżeli osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, sąd ustanawia dla niej kuratora.

§ 2. Kurator powinien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby o jej likwidację.

Ochrona dóbr osobistych osoby prawnej

Art. 43. Przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych.

¹⁵ Art. 40 zmieniony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

¹⁶ Art. 40 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 3 lit. a) ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. (Dz. U. Nr 49, poz. 408) zmieniającej nin. ustawę z dniem 25 września 2003 r.

¹⁷ Art. 40 § 3 dodany przez art. 1 pkt 3 lit. b) ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. (Dz. U. Nr 49, poz. 408) zmieniającej nin. ustawę z dniem 25 września 2003 r.

¹⁸ Art. 42 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

Dział III¹⁹

Przedsiębiorcy i ich oznaczenia

Przedsiębiorca

Art. 43¹. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

Firma

Art. 43². § 1. Przedsiębiorca działa pod firmą.

§ 2. Firmę ujawnia się we właściwym rejestrze, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Firma — wymogi

Art. 43³. § 1. Firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku.

§ 2. Firma nie może wprowadzać w błąd, w szczególności co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności przedsiębiorcy, miejsca działalności, źródeł zaopatrzenia.

Firma osoby fizycznej

Art. 43⁴. Firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy pseudonimu lub określeń wskazujących na przedmiot działalności przedsiębiorcy, miejsce jej prowadzenia oraz innych określeń dowolnie obranych.

Firma osoby prawnej

Art. 43⁵. § 1. Firmą osoby prawnej jest jej nazwa.

§ 2. Firma zawiera określenie formy prawnej osoby prawnej, które może być podane w skrócie, a ponadto może wskazywać na przedmiot działalności, siedzibę tej osoby oraz inne określenia dowolnie obrane.

§ 3. Firma osoby prawnej może zawierać nazwisko lub pseudonim osoby fizycznej, jeżeli służy to ukazaniu związków tej osoby z powstaniem lub działalnością przedsiębiorcy. Umieszczenie w firmie nazwiska albo pseudonimu osoby fizycznej wymaga pisemnej zgody tej osoby, a w razie jej śmierci — zgody jej małżonka i dzieci.

§ 4. Przedsiębiorca może posługiwać się skrótem firmy. Przepis art. 43² § 2 stosuje się odpowiednio.

¹⁹ Dział III dodany przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. (Dz. U. Nr 49, poz. 408) zmieniającej nin. ustawę z dnia 25 września 2003 r.

Firma oddziału osoby prawnej

Art. 43⁶. Firma oddziału osoby prawnej zawiera pełną nazwę tej osoby oraz określenie „oddział” ze wskazaniem miejscowości, w której oddział ma siedzibę.

Zmiana firmy

Art. 43⁷. Zmiana firmy wymaga ujawnienia w rejestrze. W razie przekształcenia osoby prawnej można zachować jej dotychczasową firmę z wyjątkiem określania wskazującego formę prawną osoby prawnej, jeżeli uległa ona zmianie. To samo dotyczy przekształcenia spółki osobowej.

Firma w wypadku zmian osobowych

Art. 43⁸. § 1. W przypadku utraty członkostwa przez wspólnika, którego nazwisko było umieszczone w firmie, spółka może zachować w swej firmie nazwisko byłego wspólnika tylko za wyrażoną na piśmie jego zgodą, a w razie jego śmierci — za zgodą jego małżonka i dzieci.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wypadku kontynuowania działalności gospodarczej osoby fizycznej przez inną osobę fizyczną będącą jej następcą prawnym.

§ 3. Kto nabywa przedsiębiorstwo, może je nadal prowadzić pod dotychczasową nazwą. Powinien jednak umieścić dodatek wskazujący firmę lub nazwisko nabywcy, chyba że strony postanowiły inaczej.

Niezbywalność firmy

Art. 43⁹. § 1. Firma nie może być zbyta.

§ 2. Przedsiębiorca może upoważnić innego przedsiębiorcę do korzystania ze swej firmy, jeżeli nie wprowadza to w błąd.

Ochrona firmy

Art. 43¹⁰. Przedsiębiorca, którego prawo do firmy zostało zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać usunięcia jego skutków, złożenia oświadczenia lub oświadczeń w odpowiedniej treści i formie, naprawienia na zasadach ogólnych szkody majątkowej lub wydania korzyści uzyskanej przez osobę, która dopuściła się naruszenia.